

ARADIĞIM KIZ TIPKI...

- Darwin, tanıdığı her insanın, -Çinli, Afrikalı, Fijili, Hottanto olsun- güzelliği, kendi görüntüsünü kriter olarak ölçtüğünü söylemişti. Gerçekten insan güzelliği ve çekicilik konusunda evrensel kurallar yok mu? Eğer yoksa eşlerimiz konusundaki zevkimizi, kalıtımla mı, yoksa toplumumuzun diğer elemanlarına baka baka mı kazanıyoruz?

Jared DIAMOND

Bu sorular aynı kültür içinde insanların farklılaşması karşılaştırıldığında daha ilgi çekici hale geliyor. Size çeki gelen erkek ve kadınlı düşünün. Erkekseniz, şansın bir bayan mı, yoksa esmer mi tercih edersiniz? Kısa mı, uzun mu? Ufak gözlü mü, iri gözlü mü olsun? Büyük olasılıkla belli tipleri beğeniyorsunuzdur, herkesi değil. Hepimiz boşandıktan sonra bir öncekine tipatıp benzeyen bir ikinci eşle evlenen arkadaşlarımızı biliriz. Bir meslektaşım hep sade, ince, kahverengi saçlı, yuvartak yüzlü bayanlarla çıkardı. Sonunda birisiyle anlaştı ve evlendi.

Hepimizin peşinden koştuğumuz belirli bir tipimiz var. Hayalimizde yaşadığımız bu tip, çevremizdeki nesne ve insanlar karşılaştığımız bir mental figürdür. Bu tipi nasıl oluşturuyoruz? Psikologlar, soruyla, evli çiftlerde fiziksel görünüşleri inceleyerek ve kimin kimine evlendiği konusunda somut birşeyler çıkarmaya çalışarak ilgilendiler. Bir-iki evli çiftle çözülebilecek bir soru değil bu. Çünkü, eşlerimizi, gösteri köpeklerimizi ve yarış atlarımızı seçtiğimiz gibi yalnızca vücuduna bakarak seçmiyoruz.

Eğer yeterli sayıdaki çiftte, yeterli özellikleri ölçüye vurursanız, sonuçta ortaya çıkan beklenmeyecek denli basit: Genellikle eşler, birbirlerine çok az benziyor, ama her fiziksel özellik ayrı ayrı düşünülduğünde önemli ölçüde benziyorlar. İlk bakışta düşündüğümüz gibi yalnızca göz, deri, saç rengi değil, söz gelimi dudakların kalınlığı, burun genişliği, kulak büyüklüğü, orta parmak uzunluğu, göğüs çevresi, gözler arasındaki uzaklık ve akciğer hacmi gibi son derece çeşitli özellikler de işin içine giriyor. İnanmıyorsanız, önümüzdeki günlerde gideceğiniz bir partide, çiftlerin göz renklerini veya kulak büyüklüklerini ölçün, sonra korelasyon katsayısını bulun. Eşler arasında politika ve din konusunda katsayı +0.9, kişilik özellikleri açısından +0.4, fiziksel özelliklerde +0.2. Evli olmayan çiftler arasında din ve politika konusunda daha düşük, fiziksel özellikler konusunda daha yüksek katsayılar beklenir.

Böylece, bize benzeyen kişilerle evlenmeye eğilimli olduğumuz ortaya çıkıyor. Devam edersek; bir kadına en fazla benzeyen erkek ya babasıdır, ya kardeşi; aynı şekilde bir erkeğe en uygun kadın kızkardeşi ya da annesidir. İnsanların kardeşleri ve ebeveynleri ile evlenmeye eğilimli olduklarını mı söylüyorsunuz? Elbette ki hayır; çoğumuz incest tabusunu

ANNE SENİ HELEN'LE TANIŞTIRAYIM;
NİŞANLIM.

onaylan. Benim söylediğim, insanların kardeşlerine ve ebeveynlerine benzeyen kişilerle evlenmeye eğilimli oldukları.

Aradığımız tipi, daha çocukken oluşturmaya başlıyoruz ve bu hayal en çok gördüğümüz karşı cins tarafından etkileniyor. Bunlar genellikle anne, baba, erkek kardeş ya da kızkardeş, bir de çok yakın çocukluk arkadaşları oluyor. Fakat eşiniz annenize benzemiyorsa, tipinizin patoloji taşıdığı kanısına kapılmamız gereksiz. Dahası din ve kişilik faktörleri, eş seçiminizi fiziksel görünüşten daha güçlü etkiler. Belirli fiziksel özelliklerin, belirli etkileri ortaya çıkardığını söylemek istiyorum.

Ayrıca, çoğumuz yalnızca birkaç özellikte çok yakın benzerlik yerine, birçok özellikte hafif benzerlik taşıyan eşler seçiyoruz. Bu düşünce, "iri göğüslü, kızıl saçlı kuramı" diye adlandırılıyor. Bir adamın annesi ve kızkardeşi iri göğüslü, kızıl saçlıysa bu adam, kızıl saçlı, iri göğüslü kadınlı heyecanlandırı bulacaktır. Fakat kızıl saçlılar az bulunur, hele iri göğüslü, kızıl saçlılar daha nadirdir. Üstelik adamın tercihi salt cinsellik için bile, diğer fiziksel özelliklere de bağlıdır; karısı olacak kişi konusundaki seçimi kadının çocuklar, politika ve paraya ilişkin görüşlerine bağlıdır. Bundan dolayı, iri göğüslü; kızıl saçlı annelerin oğulları arasında yalnızca birkaçı her iki açıdan da annesine benzeyen bir kız bulacak, diğerlerinin bir kısmı iri göğüslü ama kızıl saçlı olmayan bir kız, bir kısmı kızıl saçlı ama iri göğüslü olmayan bir kız, bir kısmı da hem kızıl saçlı olmayan hem de iri göğüslü olmayan bir kız seçecektir.

Sonuçta, örneğin Foré'li erkeklerin Foré'li kadınları, Californiyalıları tercih etmeleri ile iş bitmiyor. Bazı sorular hâlâ yanıtız: Ben kafamdaki hayali kalıtımla mı kazandım, yoksa öğrendim mi?

Birkaç hayvan cinsinde yapılan bazı deneyler öğretici sonuçlar vermiştir. Sözgelimi, bir erkeği büyük bir kafeste birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci kuzenleri ile tutarak, hepsiyle kaç kez seks yaptığını ölçmek. İki örnek vereceğim; kuzenini seven bildircinla, parfümlenmiş fareler üzerindeki.

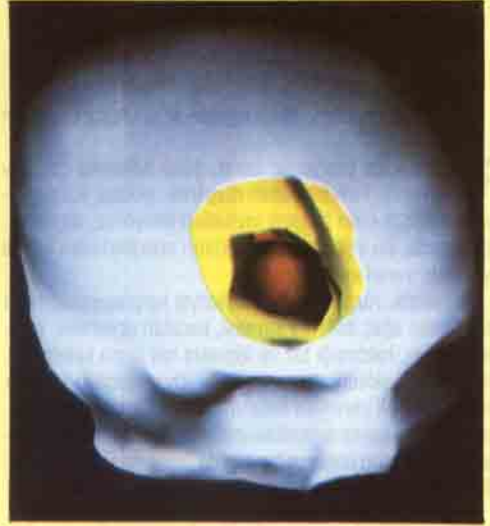
Kahverengi ve beyaz renkli Japon bildircinlarını düşünün. Erkek bildircinların tercihleri, onları bir kafeste iki dişi ile yalnız bırakarak, sonra da hangisiyle daha çok zaman geçirdikleri ölçülerek saptandı. Hangi renkte anneleri varsa, o renkteki dişiyi seçtiler. Kahverengi dişileri seçen bir erkeğe, daha önce hiç görmediği dişi kahverengiler arasında bir seçim şansı tanıdığına (bazı dişileri bilmediği akraba olan

FOTOĞRAFIN DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

Geçen sayımızda yer alan fotoğrafta (üstte) görülen ve ilginç bir yaratığın gözlerini andıran sarı noktalar, dünyanın en büyük çiçeği olan Rafflesia Arnoldii'nin polenleridir. Nesli son derece azalan bu çiçek Uzak Doğu'da yetişmektedir.

Yandaki resimde ise bu sayımızdaki düşündürülen fotoğraf yer alıyor.

bilir) birinci kuzenini, üçüncüye ve akrabası olmayan dişiye tercih etti. Anlaşılan, erkek bıldırcınlar, kendilerini büyüten anne ve abalalarının görüntülerini öğreniyor, sonra da onlara benzeyen, ama tıpkısı olmayan bir eş arıyorlar.

Fareler de çocuklarında, eşlerinde ne aramaları gerektiğini öğreniyorlar, fakat onlar görüntüsüne göre değil, kokusuna göre seçiyorlar. Parma moru parfümü sürülmüş anne ve babalar tarafından büyütülen küçük dişi fareler, erişkin çağa geldiklerinde aynı kokuya sahip eşler tercih ettiler. Başka bir deneyde küçük erkek fareler limon kokusu sürülmüş annelerce büyütüldüler, erişkin çağa geldiklerinde limon kokulu eşler seçtikleri görüldü. Kokusu olmayan anne tarafından büyütülenler ise, kokusuz eşler seçtiler.

Açıkça görüldüyordu ki, erkek fareler annelerinin kokusundan seksüel olarak etkilenmeyi öğreniyorlardı, seksüel etkilenimleri kalıtıma bağlı değildi.

Bu deneyler neyi gösterir? Mesaj açık: Büyüme süreçleri içinde hayvanlar, ebeveyn ve kardeşlerini tanımayı öğreniyorlar, sonra da onlara benzeyen bireyler arıyorlar. Belki bir farenin neye benzediğini kalıtsal olarak biliyorlar, fakat, kendileri için uygun karşı cinsten bir fare hayalini öğrenerek kazanıyorlar.

İnsanlarda bu kuramın kuşkuyla yer bırakmayacak ispatını elde edebilmek için, nasıl deneyler yapmak gerektiğini kestirebiliriz. Sözgelimi, mutlu tipik bir Amerikan ailesini ele alabiliriz. Babayı hergün Parma moru ile, anneyi de emzirirken limon parfümü ile spreyleyip 20 yıl sonra çocuklarının kimlerle evleneceğini bekleyebiliriz. Yazık ki birçok engel çıkardı karşımıza. Fakat, bazı incelemeler ve tesadüfi deneyler bizi gerçeğe götürüyor.

İncest yaşağını ele alalım. Bilim adamları, onun içgüdüselliliği ya da öğrenilmişliği konusunda tartışıyorlar. Konu başka bir soruyla da ilintili. Şu ya da bu şekilde incest yaşağına sahip olduğumuzu düşünelim; onu, kime uygulayacağımızı öğreniyor muyuz, yoksa sözkonusu bilgiyi genlerimizde mi

taşıyoruz? Normalde en yakın akrabalarımızla beraber büyütüyoruz, öyleyse, onlara cinsel açıdan yaklaşmaktan kaçınmamız eşit dağılımla, hem öğrenilmiş, hem de kalıtsaldır. Fakat üvey kardeşler de aynı kaçınmayı sağlarlar. İsrail kabilelerinde birlikte büyüyen çocuklar hemen hemen hiçbir zaman birbirleriyle evlenmezler. Buna karşın, altı yaşında birbirlerinden ayrılmış aynı grup elemanları arasında onüç evlilik olmuş. Böylece incest yaşağının gerçek kardeşimiz olsun olmasın erken çocuklukta birlikte büyüdüğümüz insanlara uygulanacağını öğreniyoruz.

Ayrıca kimi arayacağımızı söyleyen hayalimizin, yalnızca kimden kaçınacağımızı söylemediğini de öğrenmiş gözüküyoruz. Örneğin, beyaz bir toplumda yetişen Çinli bir arkadaşım, Çinli bir sürü erkek etrafında olduğu halde beyaz erkeklerden hoşlanıyordu. Kendinizi düşünün, fiziksel olarak ne tür kadın ve erkekleri çekici buluyorsunuz ve bu zevkinizi nerede geliştirdiniz. Öyle sanıyorum ki tıpkı benim gibi tercihiniz, kardeşlerinizin ve çocukluk arkadaşlarınızın görüntüsüyle yakından ilişkili.

Öyleyse cinsel çekicilikle ilgili eski genellemeler cesaretinizi kırmasin! Erkekler sarışın sever, gözlük takan kızlardan hoşlanmazlar gibi. Bu kuralların her biri yalnızca birkaçımız için geçerlidir ve anneleri hem miyop, hem esmer olan bir sürü erkek vardır. Şanslıyız ki karım ve ben güzelliğin, bakan kimsenin gözünde olduğuna inanırız. İkimiz de esmer-gözlüklüyük ve ikimiz de esmer-gözlüklü anne-babalardan doğduk.

Discover'den çev.: Güliz ÖZGEN

*Alaycı kişi, her şeyin fiyatını bilen,
ama hiç bir şeyin değerini
bilmeyen insandır.*

Oscar WILDE